

Brak dialogu nie jest po prostu brakiem dialogu, ale otwieraniem przestrzeni dla niszczącego konfliktu. Obserwując współczesne debaty można odnieść wrażenie, że słowo „dialog”, podobnie zresztą jak słowo „ekumenizm” znacznie utraciły dzisiaj swój transformujący potencjał, że zaczęły przypominać nieco przynudzające i krępujące witalność utyskiwania starszego człowieka. Książka *Ludzie dialogu i ekumenizmu* pomaga czytelnikowi na nowo odsłonić wewnętrzne znaczenie i siłę pojęcia „dialog”, ukazując jego piękno i niezbędność oraz pokazując, czym może być jego lekceważenie i zaniechanie.

KS. PRZEMYSŁAW KANTYKA

CAŁA RZECZYWISTOŚĆ NALEŻY DO BOGA
WITOLDA BENEDYKTOWICZA
INTERPRETACJA ETYKI EWANGELICKIEJ

MARIUSZ ORŁOWSKI, *To powinniśmy czynić. Ewangelicka etyka teologiczna w ujęciu ks. Witolda Benedyktowicza (1921-1997)*, Warszawa: Wydawnictwo Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego „Pielgrzym Polski” 2021, ss. 232.

DOI: <https://doi.org/10.18290/rt22697.12>

To powinniśmy czynić. Ewangelicka etyka teologiczna w ujęciu ks. Witolda Benedyktowicza (1921-1997) to pełny tytuł książki Mariusza Orłowskiego, która ukazała się w 2021 r. nakładem Wydawnictwa Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego „Pielgrzym Polski” jako rozszerzona wersja rozprawy doktorskiej obronionej rok wcześniej na Wydziale Teologii KUL.

Na wstępie należy podkreślić, że praca Mariusza Orłowskiego jest pierwszą tak obszerną monografią poświęconą spuściźnie po najwybitniejszym polskim teologu ewangelickim XX wieku, jakim niewątpliwie był ks. prof. Witold Benedyktowicz, duchowny Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego oraz wykładowca teologii dogma-

Ks. prof. dr hab. PRZEMYSŁAW KANTYKA – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Teologii, Instytut Nauk Teologicznych, Sekcja Ekumenizmu, Katedra Teologii Protestantckiej; adres do korespondencji – e-mail: przemyslaw.kantyka@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6571-7833>.

tycznej i etyki teologicznej na Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Książka Mariusza Orłowskiego wypełnia w ten sposób lukę w wiedzy o polskim protestantyzmie, będąc pracą oryginalną i pionierską, opartą na rzetelnie przeanalizowanych źródłach w liczbie ponad stu publikacji księdza profesora Benedyktowicza z jego klasycznym podręcznikiem do etyki teologicznej pt. *Co powinniśmy czynić. Zarys ewangelickiej etyki teologicznej*¹ na czele.

Struktura recenzowanej pracy ma charakter przemyślany i logicznie uporządkowany. Na początku autor określa główne paradygmaty uprawianej przez Benedyktowicza etyki ewangelickiej. Zalicza do nich: 1) zerwanie związków z etyką filozoficzną; 2) założenie jedności etyki ewangelickiej pomimo różnic konfesyjnych; 3) traktowanie etyki teologicznej jako specyficznej postaci dogmatyki. W ocenie Orłowskiego przyjęcie przez Benedyktowicza tych paradygmatów jednoznacznie wynika z faktu, iż teolog ten hołduje tzw. etyce słowa Bożego, która była jednym z dominujących w drugiej połowie XX wieku metamodeli etycznych ewangelicyzmu. Głównymi przedstawicielami etyki słowa Bożego byli w tym czasie Walter Kreck i Christopher Frey². Drugi metamodel uprawiania refleksji moralnej w etyce protestanckiej drugiej połowy XX wieku nawiązuje do dziedzictwa Marcina Lutera, a przede wszystkim do jego nauki o dwóch regimencach (królestwach). Ujęcie to reprezentowali m.in. Trutz Rendtorff i Martin Honnecker³. Trzeci metamodel argumentacyjny nawiązuje natomiast do koncepcji Friedricha Schleiermachera, który podkreślał znaczenie wspólnoty w formułowaniu sądów etycznych. Jego przedstawicielami są Paul L. Lehmann czy Stanley Hauerwas⁴. Poglądy tych teologów Orłowski omawia we wstępie swojej pracy.

Następnie Mariusz Orłowski kolejno charakteryzuje pryncypia ewangelickiej etyki teologicznej, do których Witold Benedyktowicz zalicza: łaskę i wiarę, dobro jako rzeczywistość w Chrystusie, Zakon (Prawo) i Ewangelię – dwie postacie słowa Bożego, Przykazanie jako indykatyw wolności, cnotę i obowiązek, posłuszeństwo i wolność, pokutę oraz doskonałość chrześcijańską. W dalszych częściach pracy autor książki omawia wyodrębnione przez Benedyktowicza zagadnienia zaliczane do etyki szczegółowej, które tworzą ogólne ramy postępowania wierzących w poszczególnych obszarach ludzkiej aktywności. W ujęciu Witolda Benedyktowicza należą do nich: stosunek człowieka wierzącego do naukowego obrazu świata, stosunek do bliźniego, sfera seksualna, rodzina, własność, praca, kultura, społeczeństwo, patriotyzm, pokój, przyszłość świata, Kościół i ekumenizm. Jak podkreśla Mariusz Orłowski, ruch ekumeniczny jest – według profesora Benedyktowicza – wyrazem etycznej odpowiedzialności wszystkich chrześcijan za świat, a u jego korzeni tkwi *pax Ecclesiae*, który jest punktem wyjścia do pokoju na świecie⁵.

¹ Witold Benedyktowicz, *Co powinniśmy czynić. Zarys ewangelickiej etyki teologicznej* (Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna, 1976) (wyd. 2 popr. i uzupełn.: 1993).

² Zob. Orłowski, *To powinniśmy czynić. Ewangelicka etyka teologiczna w ujęciu ks. Witolda Benedyktowicza (1921-1997)*, 14.

³ Zob. tamże, 15.

⁴ Zob. tamże, 16.

⁵ Zob. tamże, 210.

Określając konstytutywne cechy etyki Benedyktowicza Orłowski stwierdza, że jest to ujęcie nawiązujące do barthiańskiej etyki przykazania, które cechuje niechęć do luterskiej nauki o dwóch władzach, gdyż zdaniem Benedyktowicza cała rzeczywistość należy do Boga. Jak zauważa Orłowski, przeciwwagą dla koncepcji Lutera w systemie etycznym Benedyktowicza jest chrystocentryzm i chrystologiczne uprawomocnienie etyki. Charakterystyczną cechą tradycji, w którą wpisuje się propozycja Benedyktowicza, jest koncentracja na „klasycznych” tematach etyki oraz niechęć do dialogu z katolicką teologią moralną i etyką filozoficzną. Towarzyszy temu – idące za Kalwinem – traktowanie Zakonu (Prawa) jako postaci Ewangelii. Oryginalnym wkładem myśli Witolda Benedyktowicza jest wskazywanie na szczególne znaczenie zasady *perissón* (to, co ponad; to, co więcej; to, co osobliwe), która wyznacza kierunek całej jego etyce, oraz podkreślanie eklezjalnego wymiaru etyki⁶.

Zdaniem bpa Marcina Hintza, współczesnego etyka ewangelickiego, którego przytacza autor recenzowanej książki, zagadnienia zaliczane do etyki szczegółowej w ujęciu Benedyktowicza na długo pozostaną inspiracją i materiałem do przemyśleń dla kolejnych pokoleń ewangelików wszystkich tradycji⁷. Tym cenniejsza wydaje się w tym kontekście, podjęta przez Mariusza Orłowskiego, inicjatywa ocalenia od zapomnienia dorobku tego wybitnego ewangelickiego teologa XX wieku.

Na zakończenie wypada dodać, że praca Mariusza Orłowskiego została wysoko oceniona przez recenzentów wydawniczych. Prof. Rafał M. Leszczyński zauważył, że autor książki „porusza się sprawnie wśród kwestii teologicznych (etycznych), które bada w swym opracowaniu” oraz „wykazuje się szeroką wiedzą z zakresu teologii ewangelickiej i protestanckiej etyki teologicznej”. Swoją pochlebnią opinię na temat monografii autorstwa Orłowskiego wyraził również drugi z recenzentów – ks. prof. Grzegorz Chojnacki. „Dokonując jej oceny – napisał Chojnacki – pragnę jednoznacznie wyrazić opinię, iż stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wskazując na odpowiedni poziom wiedzy w zakresie metodologicznym, formalnym i merytorycznym Autora”⁸.

Przychylając się do wysokiej oceny monografii *To powinniśmy czynić* przez recenzentów wydawniczych, należy mieć nadzieję, że nie jest to ostatnia praca autorstwa Mariusza Orłowskiego dotycząca teologii ewangelickiej czy szerzej – protestanckiej, gdyż jest to ciągle obszar słabo eksplorowany badawczo, szczególnie w odniesieniu do spuścizny rodzimego protestantyzmu.

⁶ Zob. tamże.

⁷ Zob. tamże, 208.

⁸ Cytaty pochodzą z recenzji wydawniczych.